LAUSUNTO

15.10.2019

Valtiovarainvaliokunta
Verojaosto
sara.kuitunen@eduskunta.fi

Asia: HE 27/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain 1 §:n ja liitteen, alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen sekä eräiden juomapakkausten valmisteverosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Elintarviketeollisuusliitto (ETL) kiittää mahdollisuudesta lausua virvoitusjuomaveron korottamista ja virvoitusjuomaverosta vapautetun pientuotannon rajan muuttamista koskevan hallituksen esityksen luonnoksesta.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi ehdotetaan kaikkien virvoitusjuomien valmisteveron korottamista siten, että sokeripitoisia juomia korotettaisiin eniten. Luonnoksessa esitetään myös tiettyjen, vain vähän alkoholia sisältävien juomien alkoholiveron korottamista. Lisäksi ehdotetaan virvoitusjuomaverosta vapautetun pientuotannon rajan nostamista 50 000 litrasta 70 000 litraan ja eräiden juomapakkausten valmisteverosta annetun lain muuttamista vastaavasti.

Virvoitusjuomaveron korottamisen tavoitteena on lisätä valtion verotuloja. Esityksen tavoitteena on myös vahvistaa sokeripitoisten juomien kulutuksen siirtymää sokerittomiin juomiin painottamalla korotus sokeripitoisiin juomiin. Esityksen tavoitteena on lisäksi tukea virvoitusjuomien pientuotantoa

Virvoitusjuomaverolla on kotimaiselle juomateollisuudelle vakavat työllisyysvaikutukset

Elintarviketeollisuusliitto pitää virvoitusjuomaveron korotusesitystä kohtuuttomana ja katsoo, että korotus on peruttava ja koko vero poistettava. Veroa on vuoden 2011 jälkeen korotettu viisi kertaa. Alle kymmenessä vuodessa sokeripitoisten juomien vero on kuusinkertaistunut ja kuluttajahinnat kohonneet merkittävästi.

Eurostatin tilastojen mukaan Suomessa myytävien alkoholittomien juomien hinnat ovat euromaiden toiseksi korkeimmat. Toistuvista veronkorotuksista johtuen Suomen alkoholittomien juomien kuluttajahinnat ovat vuodesta 2010 alkaen kohonneet muihin euromaihin nähden kohtuuttoman paljon. Ilman veronkorotuksia alkoholittomien juomien hintakehitys olisi ollut euromaiden keskitasoa.

Virvoitusjuomaveron tuotto ehdotetun korotuksen jälkeen olisi 200 miljoonaa euroa. Suomalaiselle juomateollisuudelle, jonka yhteenlaskettu liikevaihto on vain noin miljardi euroa, sälytetään suhteettoman suuri rooli valtiontalouden vakauttajana. Vertailun vuoksi, jos koko Suomen tehdasteollisuuteen kohdistuisi liikevaihtoon suhteutettuna virvoitusjuomaveron suuruinen vero, siitä kertyisi yhteensä 22 miljardia euroa. Verokertymä olisi suurempi kuin arvonlisäverolla ja se vastaisi liki puolia valtion koko verokertymästä.

Elintarviketeollisuudella on teollisuustoimialojen suurin suhteellinen kokonaisvaikutus työllisyyteen. Elintarviketeollisuus työllistää noin 15 henkeä yhden miljoonan euron tuotosta kohti. Jos kotitalouksien kulutus supistuu virvoitusjuomaveron korotuksen, 25 miljoonaa euroa, verran, se supistaisi suoraan ja välillisesti työllisten määrää 390 henkilöllä. Vastaavasti koko virvoitusjuomaveron, 175 miljoonaa euroa, suuruinen tuotannon

Elintarviketeollisuusliitto ry
Pasilankatu 2, PL 115, 00241 Helsinki
Puhelin (09) 148 871 • Fax (09) 1488 7201
Y-tunnus 0201092-3 • Kotipaikka Helsinki

Finlands Livsmedelsindustriförbund
Pasilankatu 2, PB 115, 00241 Helsingfors
Telefon (09) 148 871 • Fax (09) 1488 7201
etl@etl.fi • www.etl.fi

Finnish Food and Drink Industries' Federation
Pasilankatu 2, P.O. Box 115, FI-00241 Helsinki
Telephone +358 9 148 871 • Fax +358 9 1488 7201
etl@etl.fi • www.etl.fi

lisäys kasvattaisi työvoiman tarvetta 3090 henkilöllä. Veropäätösten työllisyysvaikutuksia juoma- ja elintarviketeollisuudessa ei siis sovi vähätellä.

Juoma-alan yrityksien välillisten verojen taakka on vastoin suhteellisuusperiaatetta. Yksittäinen juomia valmistava yritys voi joutua maksamaan jopa kolmanneksen koko liikevaihdostaan veroina, kun yhteisöveroihin lisätään virvoitusjuomavero sekä pakkausverot. Samaan aikaan tuotantomäärät vähenevät ja kustannukset tuotettua yksikköä kohden nousevat. On selvää, että näin suuri verotaakka heikentää oleellisesti Suomessa toimivien juomayritysten kannattavuutta sekä mahdollisuuksia työllistää ja investoida.

Korotus kärjistää veron kilpailua vääristäviä vaikutuksia

Korotus kärjistää veron vähäisiäkin kilpailua vääristäviä vaikutuksia ja veroa on siten entistä vaikeampaa pitää valtiontukioikeudellisesti perusteltuna. Toisin kuin esitysluonnoksessa tuodaan esille, EU:n oikeuskäytännöstä ei löydy tukea sille, että fiskaaliset verot olisivat valtiontukioikeudellisesti vähemmän ongelmallisia kuin muita päämääriä tavoittelevat verot. Toistuvat korotukset voivat myös muuttaa Euroopan komission taannoista alustavaa näkemystä siitä, että virvoitusjuomavero olisi joka tapauksessa luonteeltaan niin sanottua voimassa olevaa valtiontukea, johon ei kohdisteta takaisinperintää.

Veron perusteet ontuvat eikä sen vaikutusta terveyteen ole kyetty osoittamaan

Virvoitusjuomaveron tavoitteena on laskea sokeripitoisten juomien kulutusta. Kasvispohjaisten mehujen osalta markkinavolyymin lasku on ollut veronkorotusten myötä huomattava. Volyymin lasku ajanjaksolla 2010-2017 on ollut noin 30 prosenttia. Virvoitusjuomien ja kivennäisvesien volyymissa ei ole tapahtunut veronkorotuksista huolimatta näin merkittävää myynninlaskua. Mehutuotteiden volyymikehitykseen on syynä veron suhteellisesti suurempi vaikutus kuluttajahinnan kasvuun. Poikkeava kuluttajahinnan kehitys mehuissa näkyy myös hallituksen esitysluonnoksen kuvassa 2.

Veron vaikutusta kansanterveyteen ei ole kuitenkaan pystytty osoittamaan, mikä osoittaa sen, etteivät pisteverot lähtökohtaisesti ole toimiva ohjauskeino ruokien ja juomien kulutuskysynnän ohjaamisessa terveelliseen ruokavalioon. On perusteetonta kutsua virvoitusjuomaveroa terveysperusteiseksi, kun sen piiriin kuuluvat myös pullovedet ja täysmehut. Myöskään muista sokerittomista juomista perittävän veron korottamiselle ei ole esitetty terveysperusteita.

Ehdotettu veronkorotus heikentää kuluttajalle tarjolla olevaa valikoimaa sekä juomayrityksien mahdollisuuksia toimia markkinoilla. Veronkorotus voi myös vaikutta tuotteiden laatuun, jos kuluttajahinta pyritään pitämään alhaisena laadun kustannuksella.

Kaikilla yrityksillä ei ole mahdollisuutta siirtyä sokerittomaan reseptiin raaka-aineen ollessa luontaisesti sokeripitoinen aito marja, hedelmä tai kasvis. Ruoka- ja juomayritykset kehittävät ja tarjoavat jatkuvasti terveellisiä tuotteita, mutta elleivät ne pääse päivittäistavarakaupan valikoimiin tai jos niillä ei ole riittävää kysyntää, tuotteet poistetaan valikoimista. Kannattavuuden alentuessa mahdollisuudet tuotekehitykseen myös heikkenevät.

Kulutuskysynnän ohjaaminen verolla sokerittomiin tuotteisiin ei ole kuluttajakäyttäytymisen kannalta yksiselitteisen perusteltua. Suomessa sokerin saanti on väestötasolla ravitsemussuositusten mukaista ja vain pieni osa päivittäisien sokerin saannista tulee veron kohteena olevista tuotteista. Tutkimusten mukaan myös kuluttajien terveellisyyskäsitykset vaihtelevat. Osa kuluttajista valitsee luontaista sokeria sisältäviä tuotteita ja välttää lisäaineellisia ruokia ja juomia. Toisille kuluttajille esimerkiksi luomu edustaa terveellistä ruokavaliota ja joillekin taas gluteeniton ruokavalio.

Viralliset ravitsemussuositukset sekä useat tutkimukset ovat osoittaneet, että yksikään elintarvike ei itsessään ole haitallinen, vaan ratkaisevaa on ravitsemuksellinen kokonaisuus.

ETL katsoo, että kansanterveydellisen tavoitteen saavuttamiseksi tulisi suhteellisuusperiaatetta noudattaen käyttää muita, vähemmän rajoittavia ja kilpailua vääristäviä keinoja edistää ja ohjata suomalaisia kohti terveellisempiä ruokavalintoja.

Pientuotannon rajan nostamiselle ei ole perusteita

Virvoitusjuomaverolain muuttamisen yhtenä tavoitteena on virvoitusjuomien pientuotannon tukeminen. Esityksessä ehdotetaan pientuotannon rajan korottamista 50 000 litrasta 70 000 litraan. Pientuotannon verovapauden tavoitteena on vähentää pieniä määriä valmistavien yritysten sekä viranomaisten hallinnollista taakkaa. Pientuotannon verovapauden tavoitteena on ensisijaisesti tukea sivutoimisia ja osa-aikaisia pientuottajia, kuten juomia maatalouden sivuelinkeinona valmistavia maataloustuottajia. Tämän tyyppisten valmistajien hallinnollisen taakan vähentäminen on kannatettavaa edellyttäen, että sillä on maataloustuotannon kannattavuutta parantava vaikutus. Verovapaus ei kuitenkaan saa haitata yleistä juoma-alan kilpailua.

Esitysluonnoksen mukaan pientuotannon rajan nostosta hyötyisi mahdollisesti noin kymmenen yritystä. Vapautus verosta on siten kohdennettu poikkeuksellisen kapeasti rajatulle yritysten ryhmälle. Koska tiedossa ei ole, mitä juomia nämä yritykset valmistavat, vaikutusta kilpailutilanteeseen ei voida arvioida.

Esityksestä ei myöskään käy ilmi selkeitä perusteita kohdennetun verovapauden laajentamiselle. Luonnoksessa päinvastoin tunnistetaan rajan alle jäävien ja sen ylittävien yritysten välinen erilainen kohtelu ja siitä seuraavat kilpailuoikeudelliset ongelmat. Lisäksi rajan nostaminen on selkeässä ristiriidassa sekä veron valtiontaloudellisen tavoitteen että sen kansanterveydellisen tavoitteen kanssa.

ETL muistuttaa, että pientuotannon raja voi yhtäältä olla osalle juomayrityksistä kasvun este ja toisaalta asettaa samoilla markkinoilla toimivat yritykset eriarvoiseen asemaan. ETL ei näe tuotantorajan nostolla olevan yritysten kasvumahdollisuuksia tai kilpailutilannetta parantavaa vaikutusta.

Pientuotannon rajan nostosta päätettäessä on varmistettava, että muutoksessa huomioidaan päivittäistavarakaupan rakenne ja varmistetaan, että juomia valmistavia päivittäistavarakauppayrityksiä kohdellaan yhdenvertaisesti niiden omistusrakenteesta riippumatta. Kotimaisen juomateollisuuden kannalta on myös tärkeää varmistaa, ettei pientuotannon rajan nosto heikennä juomateollisuuden brändien kilpailuasemaa myymälätasolla.

Virvoitusjuomaveron korotusesitys ennakoi tulevia veronkorotuksia

Siitä huolimatta, että nyt ehdotettu veronkorotus on jo itsessään kohtuuton ja perustuu keskenään ristiriitaisiin tavoitteisiin, esityksessä ennakoidaan jo tuleviakin veronkorotuksia. Kuten luonnoksesta ilmenee, veronkorotusten jatkaminen ei kuitenkaan ole mahdollista, mikäli nyt nostettavaksi esitettävä pientuotannon verovapauden raja säilytetään, sillä tämä johtaisi helposti sallitun valtiontuen de minimis -rajan ylittymiseen. Jos taas verovapauden rajaa vaihdellaan riippuen kulloisenkin korotuksen määrästä, johtaisi se esityksessäkin todetusti toimintaympäristön jatkuvuuden kannalta epätoivottavaan tilanteeseen tai notifiointivelvollisuuteen komissiolle, mikä puolestaan merkitsisi yritysten kannalta "epätoivottavaa epävarmuutta".

ETL on samaa mieltä siitä, että esityksessä mainittu epävarma ja epätoivottava tilanne on veronkorotusten hyvin todennäköinen seuraus, mutta näkee samat seuraukset vakavana ongelmana jo nykyisen korotuksen myötä. Lukuisat valmisteveron tason ja soveltamisalueen muutokset viime vuosina sekä lainsäädännön että sen tulkitsemisohjeiden tasolla ovat lisänneet alan epävarmuutta merkittävästi. Samaan aikaan näyttö veron tavoitteiden mukaisista myönteisistä vaikutuksista on jäänyt laihaksi.

Lopuksi

Elintarviketeollisuusliitto pitää virvoitusjuomaveroa ja sen korotusesitystä kohtuuttomana ja katsoo, että virvoitusjuomavero tulee kumota kokonaan. Koska elintarviketeollisuudella on teollisuustoimialojen suurin suhteellinen kokonaisvaikutus työllisyyteen, veropäätösten työllisyysvaikutukset juoma- ja elintarviketeollisuudelle ovat merkittävät. Kun veron vaikutusta kansanterveyteen ei ole pystytty osoittamaan, on selvää, että pisteverot eivät lähtökohtaisesti ole toimiva ohjauskeino ruokien ja juomien kulutuskysynnän ohjaamisessa terveelliseen ruokavalioon.

Pientuotannon rajan nostamiselle ei näytä olevan selkeitä perusteita. Luonnoksessa päinvastoin tunnistetaan rajan alle jäävien ja sen ylittävien yritysten välinen erilainen kohtelu ja siitä seuraavat kilpailuoikeudelliset ongelmat. Korotus lisäksi kärjistää veron vähäisiäkin kilpailua vääristäviä vaikutuksia ja veroa on siten entistä vaikeampaa pitää valtiontukioikeudellisesti perusteltuna.

Kansanterveydellisen tavoitteen saavuttamiseksi tulisi suhteellisuusperiaatetta noudattaen käyttää muita, vähemmän rajoittavia ja kilpailua vääristäviä keinoja edistää ja ohjata suomalaisia kohti terveellisempiä ruokavalintoja. Näitä jo nykyisin käytössä olevia keinoja ovat mm. terveyttä edistävät innovaatiot, tuotemuotoilulla aikaansaatava parempi tuotteiden ravintoarvo, erilaisten pakkauskokojen markkinoille saattaminen, kuluttajavalistus sekä aktiiviseen elämäntapaan kannustaminen. Myös elintarviketeollisuuden ja viranomaisten hyvällä yhteistyöllä voidaan ohjata suomalaisia terveellisen ravitsemuksen piiriin.

Kunnioittavasti

ELINTARVIKETEOLLISUUSLIITTO ry

Pia Pohja
toimitusjohtaja